

DENGEVE DENETLEME AĞI BÜLTENİ

YEREL SEÇİMLER SONA ERDİ, SÜREÇ DEVAM EDİYOR

YEREL SEÇİMLERDE CHP BİRİNCİ PARTİ OLDU

AK PARTİ İLK KEZ İKİNCİLİĞE GERİLEDİ

YEREL YÖNETİMLERDE KADIN SAYISI ARTTI

VAN'DA ABDULLAH ZEYDAN'IN SEÇİLME HAKKI GERİ ALINDI

EDİTÖRDEN...

Mart ayı bülteninden merhaba

31 Mart Pazar günü, önümüzdeki 5 yıl boyunca görev yapacak yerel yöneticileri seçmek için sandığa gittik.

Yerel seçim süreci, aday belirleme yöntemleri, adil olmayan kampanya süreçleri ekseninde tartışmalı geçerken resmi olmayan sonuçlara göre sandıktan çıkan oylar “ilk”leri beraberinde getirdi. 1977’den bu yana, 47 yıl sonra ilk kez birinci parti olan CHP, 14’ü büyükşehir olmak üzere 35 il belediyesi kazandı. AK Parti ise kurulduğu 2001’den bu yana ilk kez 2. parti konumuna geriledi.

Seçimlere katılım oranı ise düştü; YSK Başkanı Ahmet Yener, yerel seçimlere katılım oranının yüzde 78,11 olduğunu duyurdu. 2019’daki yerel seçimlerde bu oran yüzde 84,67’ydi.

Yerel seçimlerin en dikkat çeken sonuçlarından biri de kadın adayların başarısı oldu. Kesin olmayan sonuçlara göre 11 ilin ve 61 ilçenin belediye başkanı kadınlardan oluştu.

Seçim sonuçları toplumun pek çok kesiminde “sürpriz” olarak karşılandı; ekonomideki sorunlar, küskün seçmen ve dış politikanın sonuçlarda etkili olduğu yorumları yapıldı.

Seçimlerin ardından ise gözler Van’da yaşanan gelişmelere çevrildi, İstanbul’un bazı ilçelerinde yapılan itirazlar tartışmalara neden oldu. Van’da Büyükşehir Belediye Eş Başkanı seçilen Abdullah Zeydan’ın “memnu (yasaklı) hakları” geri alındı. Gaziosmanpaşa’da ilçe seçim kurulu itirazlar üzerine oyların yeniden sayılmasına karar verdi.

Geride bıraktığımız ay boyunca, denge ve denetleme merceğiyle gündemdeki önemli gelişmeleri derlediğimiz aylık bültenlerimizin Mart ayı sayısını “seçim özel” olarak hazırladık; pek çok başlığa ve önemli açıklamalara yer verdik.

Siz de merceğinize takılan, gündeme etki eden gelişmeleri bizlerle paylaşıp bültenlerimize katkı sağlayabilirsiniz.

Nisan bülteninde görüşmek üzere...

Yerel Seçimler Sona Erdi, Süreç Devam Ediyor

Türkiye önümüzdeki 5 yıl boyunca görev yapacak yerel yöneticileri seçmek için 31 Mart Pazar günü sandığa gitti. Kayıtlı 61 milyon 441 bin 882 seçmenin bulunduğu yerel seçimlerde, 34 siyasi parti yarıştı. İlçe ve il seçim kurullarına yapılan itirazların karara bağlanması süreçlerinin ardından, il seçim kurullarınca 7 Nisan Pazar günü sonuçlar ilan edilecek. Bu süreçte kesin sonuç çıkmazsa Yüksek Seçim Kurulu'na başvuru yapılabilecek. Belirlenen 3 günlük başvuru süresinin ardından YSK'nın tüm itirazları değerlendirmesi sonucunda kesin sonuçlar, 13 Nisan'da açıklanacak.

Yerel Seçimlerde CHP Birinci Parti Oldu

31 Mart yerel seçimlerinin resmi olmayan sonuçlarına göre ülke genelinde oyların yüzde 37,74'ünü alan CHP, 1977'den bu yana, 47 yıl sonra birinci parti oldu. CHP 14'ü büyükşehir, 21 il belediyesi olmak üzere toplam 35 il belediyesinde seçildi.

Mevcut İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı Ekrem İmamoğlu ve Ankara Büyükşehir Belediye Başkanı Mansur Yavaş da yeniden seçildi. Kesin olmayan sonuçlara göre İstanbul'da 39 ilçeden 26'sı ve Ankara'da 25 ilçeden 16'sında sandıktan CHP çıktı, belediye meclislerinde de ana muhalefet partisi çoğunluğu elde etti.

CHP'nin, deprem bölgesi Hatay'da tartışmalara karşın yeniden aday gösterdiği Lütfü Savaş ise kesin olmayan sonuçlara göre seçilemedi. Savaş, oy pusulalarının taşınma sürecinde usulsüzlük iddiasında bulunarak, sonuçlara itiraz edeceklerini açıkladı. Deprem bölgesi illerinden Adıyaman ve Kilis'de ise CHP birinci parti oldu.

AK Parti İlk Kez İkinciliğe Geriledi

AK Parti ise kurulduğu 2001'den bu yana ilk kez, ikinci parti konumuna geriledi. Ülke genelinde yüzde 35,49 oranında oy alan AK Parti, 15 şehrin mevcut belediye başkanlığında seçilemedi. Bursa, Balıkesir, Uşak, Denizli, Afyonkarahisar, Kırıkkale, Kilis, Adıyaman, Zonguldak ve Giresun CHP'ye, Ağrı ve Muş DEM Parti'ye, Nevşehir İyi Parti'ye, Yozgat ve Şanlıurfa Yeniden Refah Partisi'ne geçti.

Kesin olmayan sonuçlara göre AK Parti 24, DEM Parti 10, MHP 8, Yeniden Refah Partisi 2, Büyük Birlik Partisi 1, İyi Parti 1 il belediye başkanlığı; büyükşehir bazında bakıldığında da AK Parti 12, DEM Parti 3, Yeniden Refah Partisi 1 belediye başkanlığı elde etti.

YRP Üçüncü Siyasi Parti Oldu

Seçimin bir diğer dikkat çeken verisi Yeniden Refah Partisi'ndeki yükseliş oldu. YRP ülke genelinde yüzde 6,19 ile üçüncü parti olurken 2 il ve 41 ilçede ilk sırada yer aldı.

Kesin olmayan sonuçlara göre de 3 büyükşehir ve 7 ilde birinci parti olan DEM Parti ise ülke genelinde yüzde 5,58 ile dördüncü parti oldu.

MHP de yüzde 4,98'lik oy oranıyla beşinci parti oldu. MHP, 2024 yerel seçimlerinde büyükşehir belediyesi elde edemezken, kesin olmayan sonuçlara göre Manisa büyükşehir belediyesi ile Kütahya, Bartın, Kastamonu ve Amasya da MHP'den CHP'ye geçen iller arasında yer aldı.

Yerel Yönetimlerde Kadın Sayısı Arttı

Yerel seçimlerin dikkat çeken sonuçlarından biri de, kadın adayların başarısı oldu. 2019'da Türkiye genelinde yalnızca 4 kadın belediye başkanı iken, bu seçimlerde yerel yönetimlerdeki kadın sayısı arttı. Kesin olmayan sonuçlara göre 11 ilin ve 61 ilçenin belediye başkanı kadınlar.

CHP 32, DEM Parti 31, AK Parti 8, MHP de 1 kadın belediye başkanı çıkardı. Aydın'da Özlem Çerçioğlu, Eskişehir'de Ayşe Ünlüce, Tekirdağ'da Candan Yüceer, Diyarbakır'da Ayşe Serra Bucak Küçük, Gaziantep'te Fatma Şahin büyükşehir belediye başkanlıklarına seçilen kadın adaylar. Afyonkarahisar, Ağrı, Batman, Bilecik, Edirne ve Siirt'te te kadın adaylar seçildi.

Seçime Katılım Oranı Düştü

YSK Başkanı Ahmet Yener, yerel seçimlere katılım oranının yüzde 78,11 olduğunu duyurdu. 2019'daki yerel seçimlerde bu oran yüzde 84,67 iken, geçtiğimiz genel seçimlerde ise bu oran 87,04'tü. Cumhurbaşkanlığı seçimlerinin ikinci turunda da yüzde 84,15 oranında katılım olmuştu.

İYİ Parti'de İstifa Tartışmaları

Yerel seçimlerde Türkiye genelinde yüzde 3.7'lik bir sonuç alan İYİ Parti'de ise istifalar gündemde. 31 Mart akşamı sonuçların gelmeye başlamasıyla, İYİ Parti Ekonomi Politikaları Başkanı Bilge Yılmaz görevinden istifa etti, partinin genel başkanı Meral Akşener'i de istifaya davet etti.

İYİ Parti Genel Başkanı Meral Akşener de düzenlediği basın toplantısında, partisinin olağanüstü seçimli kongreye gideceğini açıkladı. Planlanan kongrede Akşener'in yeniden aday olup olmayacağı da merak konusu.

Van'da Abdullah Zeydan'ın Seçilme Hakkı Geri Alındı

31 Mart'ın ardından Van'da yaşanan gelişmeler ise tartışmalara neden oldu. Van'da Büyükşehir Belediye Başkanı seçilen DEM Partili Abdullah Zeydan'ın seçilme hakkı geri alındı.

Van Büyükşehir Belediyesi seçimlerinde, resmi olmayan sonuçlara göre yüzde 55 oyla seçilen DEM Parti adayı Abdullah Zeydan'ın "memnu (yasaklı) haklarının geri alınması" üzerine İl Seçim Kurulu kararıyla mazbata yüzde 27 oy alan AK Parti adayı Abdulahat Arvas'a verildi.

DEM Parti, AK Parti'nin itirazı üzerine Van İl Seçim Kurulu'nun oy çokluğu ile Van Büyükşehir Belediye Eş Başkanı Abdullah Zeydan'ın adaylığının iptal edilmesi ve mazbatanın AK Parti adayına verilmesi kararına ilişkin YSK'ya itirazda bulundu.

DEM Parti "siyasi darbe" olarak yorumladığı karara tepki olarak protesto çağrısı yaptı; parti tarafından yapılan açıklamada, Zeydan'ın tüm hukuki prosedürlerini tamamlayarak YSK'ya başvurduğu, adaylığının kabul edildiği ve seçimlerde Van Büyükşehir Belediyesi'ni kazandığı belirtildi.

Karara tepki gösteren CHP de Van'a milletvekillerinden oluşan bir heyet gönderme kararı aldı.

Zeydan'ın memnu haklarının elinden alınması, seçilme hakkını yitirmesi, itiraz başvurularından sonuç çıkmazsa mazbatasının verilmemesi anlamına geliyor.

İtirazlar Sürüyor

İstanbul'da bazı ilçelerde AK Parti ve CHP seçim sonuçlarına itirazda bulundu. AK Parti ve MHP, kesin olmayan sonuçlara göre CHP'nin seçildiği Beykoz ve Gaziosmanpaşa'da seçim sonuçlarına itiraz etti. Gaziosmanpaşa'da ilçe seçim kurulu itirazlar üzerine oyların yeniden sayılmasına karar verdi. Beykoz'da ise yapılan itiraz reddedildi.

CHP'nin oyların yeniden sayılması için itirazda bulunduğu Ümraniye'de ise tekrar oy sayım talebi ilçe seçim kurulu tarafından oy birliği ile reddedildi.

Biz ne diyoruz?

Etkin, hesap verebilir, şeffaf ve katılımcı yerel yönetimler demokratik denge ve denetleme sisteminin önemli bir bileşeni. Türkiye'de yerel yönetimlerin bu demokratik ilkeleri ne ölçüde yerine getirebildiği ise tartışma konusu olmaya devam ediyor. Bazı belediye başkanlarının kendi inisiyatifleri ile hayata geçirdiği bu ilkelerin tüm yerel yönetimlerde etkin şekilde uygulanması ise kapsamlı bir yerel yönetimler reformuna bağlı. Denge ve Denetleme Ağı olarak demokratik denge ve denetleme sistemi içerisinde katılımcı, etkin, şeffaf ve hesap verebilir yerel yönetimlerin hayata geçirilmesi için pek çok çalışmamız oldu. Önümüzdeki dönemde de bu ilkelerin yerel yönetimlerde ne ölçüde hayata geçirildiğinin takipçisi olmaya devam edeceğiz.

Bu yerel seçim döneminde de gördük ki, kampanya süreçlerinde ve seçim sonrasında adil ve demokratik seçim kriterleri yerine getirilemedi. Kamusal kaynakların adil rekabeti ortadan kaldıracak şekilde kullanılması, bakanların ve bazı diğer kamu görevlilerinin kampanya süreçlerinde aktif rol alması, medyanın bağımsız olmaması ve seçimlerde yarışan aday ve partilerin medyada eşit yer bulamamaları, "seçimler ne ölçüde adildi?" sorusunu gündemde tuttu.

Yerel seçimlerin bir başka önemli verisi de kadın adayların kazandıkları il ve ilçe belediyeleri oldu. Her ne kadar bu durum, kadınların siyasete katılımı anlamında olumlu bir gelişme olsa da Türkiye'de hala kadınların ve diğer dezavantajlı grupların etkin temsilinin sağlanmasına yönelik atılması gereken adımlar mevcut. Bunların başında da parti-İçi demokratik mekanizmaları hayata geçirecek yeni bir siyasi partiler reformu geliyor. Ancak bu şekilde kadınların, gençlerin; dezavantajlı grupların siyasete katılımının önündeki engeller sistemli şekilde ortadan kaldırılabilir.

Son olarak seçim sonrası bazı il ve ilçelerde siyasi partilerin yaptıkları itirazlarda, seçim kurullarının kararları hem seçmenlerde hem de siyasi partilerde bu kurulların bağımsızlığı ve tarafsızlığına ilişkin soru işaretlerinin artmasına neden oldu. Özellikle Van'da Büyükşehir Belediye Başkanı seçilen adayın mazbatasının il seçim kurulu kararıyla ikinci adaya verilmesi de seçimlerin meşruiyetine ve demokratik temsil hakkına ilişkin oldukça kaygı verici. Seçimlerde yaşanan ve yapılan seçimleri demokratik standartlardan uzaklaştıran bu tip uygulamalar Türkiye'de demokratik bir denge ve denetleme sisteminin kurumsallaşma ihtiyacını bir kez daha somut bir biçimde ortaya koyuyor.

Denge ve Denetleme Ağı olarak bu sistemin yerleşmesi ve kurumsallaşması için çalışmalarımız sürdüreceğiz. Yerel yönetimlerde hesap verebilirlik, şeffaflık ve katılımcılık gibi bu sistemin temel prensiplerinin savunuculuğunu yapmaya da devam edeceğiz.

Dedi ki;

İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı Ekrem İmamoğlu:

"Millet bugün, ben barıştan yanayım, dedi. Ben huzurdan yanayım, dedi. Ben demokrasiden yanayım, dedi. Ben adaletten yanayım, dedi. İstanbul, mesajını vermiştir."

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan:

"Maalesef yerel seçim imtihanından umduğumuz, istediğimiz neticeyi alamadık. Önümüzde yaklaşık dört, dört buçuk yıl gibi bir süre var. Bu sürede eksiklerimizi kapatacağız. 31 Mart bitiş değil, dönüm noktasıdır."

DEM Parti Sözcüsü Ayşegül Dođan:

"Bizzat Adalet Bakanlığı aracılığıyla Van halkının iradesine kumpas kurularak, siyasi bir darbe yapılıyor."

CHP Genel Başkanı Özgür Özel:

"İkinci olana mazbatayı verme rezaleti, Van halkının iradesini hiçe saymak, ona pusu kurmaktır."

Ankara Büyükşehir Belediye Başkanı Mansur Yavaş:

"Yalnızca halkın size verdiği görevle yetinirseniz, halka hesap verirsiniz, az laf çok iş yaparak çalışırsanız işte böyle rekor oyla seçiliyorsunuz."

Dedi ki;

CHP Genel Başkanı Özgür Özel:

"Seçim sonuçları göstermiştir ki bugün seçmen Türkiye'de yeni bir siyasetin kurulmasına karar verdi. Bugün seçmen 22 yıllık Türkiye fotoğrafını değiştirmeye, yeni bir siyasi iklime kapı aralamaya karar verdi Kazanan Türkiye ittifakıdır."

İYİ Parti Genel Başkanı Meral Akşener:

"Bugüne kadar olduğu gibi bugünden sonra da milletimizin bize vermiş olduğu mesaj ve bizim için çizdiği istikamet doğrultusunda gereken adımları atacağız."

MHP Genel Başkanı Devlet Bahçeli:

"Sanki iktidar değişikliği olmuş gibi dedikodu çıkaran, erken seçim yaygarası koparan, bu kapsamda akıl tutulması yaşayan çevrelerin şuursuzca hareket etmesi tek kelimeyle aymazlık ve ahlaki çarpıklıktır."

Eşitlik İçin Kadın Platformu:

"Yerel seçim sonuçları açıkça gösteriyor ki kadınlar aday gösterildiklerinde, halk kadınlara oy veriyor; kadınları yönetim mekanizmalarında görmek istiyor."

Prof. Dr. Tanju Tosun:

"Özellikle büyük kentlerde, emek-sermaye çelişkisi üzerinden ve gelir dağılımındaki adaletsizlik, yoksullaşma üzerinden seçmenin bir siyasi partiye yönelimi söz konusu."